

1. PRZESTAĆ (1107) *vb pf*

e oraz a jasne (w tym w a w inf 3 r., w fut 4 r. błędne znakowanie).

inf przestać (267). ◇ fut 1 sg przestanę (58). ◇ 2 sg przestaniesz (26). ◇ 3 sg przestanie (144). ◇ 1 pl przestaniemy (14), przestaniem (4); -em *SkarJedn*; -emy : -em *RejPs* (2:1), *SeklKat* (1:1), *PudłFr* (1:1); ~ -emy, -em (2), -(e)my, -(e)m (16). ◇ 2 pl przestaniecie (6). ◇ 3 pl przestaną (31). ◇ *praet* 1 sg m przestąłem, -m przestął (8). ◇ 2 sg m -ś przestął (4). *f* -ś przestała (1). ◇ 3 sg m przestął (125). *f* przestała (29). *n* przestało (6). ◇ 1 pl m *pers* przestaliśmy, -smy przestali (7), -chmy przestali (1); -smy : -chmy *SkarŻyw* (1:1); ~ -smy (6), -śmy (1) *SkarŻyw*. ◇ 3 pl m *pers* przestali (72). *subst* przestały (14). ◇ *du* 1 pl m *pers* -swa przestała [*cum nm*] (1) *Mącz* 481c. ◇ *plusq* 3 sg m był przestął (4) *BielKron* (2), *GórńDworz*, *StryjKron*, przestął był (1) *BudBib*. *f* przestała była (1). ◇ 3 pl m *pers* byli przestali (2) *BielKron*, *KuczbKat*, przestali byli (1) *WróbŻółt*. ◇ *imp* 2 sg przestań (57); -ań (48), -ań (2), -(a)ń (7); -ań *OrzQuin*; -ań : -ań *Mącz* (5:1). ◇ 3 sg niech, niechaj, niechajże przestanie (7). ◇ 1 pl przestańmy (4). ◇ 2 pl przestańcie (14). ◇ 3 pl niech, niechże przestaną (4). ◇ 1 *du* przestańwa (1) *OrzRozm F*. ◇ *con* 1 sg m bym przestął (6), bych przestął (4); bym *OrzRozm*, *OrzQuin*, *CzechRozm* (2), bych *ArtKanc RejPs*, *BudBib*, *SkarŻyw*; bym : bych *CzechEp* (1:1). ◇ 2 sg m byś przestął (6), by przestął *BierEz* (2). *f* byś przestała (1). ◇ 3 sg m przestąłby, by przestął (60). *f* by przestała (7). *n* by przestało (4). ◇ 1 pl m *pers* byśmy przestali (6), bychmy przestali (6); byśmy *RejKupSekl*, *BibRadz*, *OrzQuin*, *ArtKanc*, *SkarKaz*; bychmy *RejPs* (2), *LubPs*, *RejZwierz*, *WujJud*; byśmy : bychmy *RejPos* (1:1). ◇ 2 pl m *pers* przestalibyście, byście przestali (3). ◇ 3 pl m *pers* przestaliby, by przestali (48). *subst* przestałyby, by przestały (5). ◇ *con praet* 3 sg m by był przestął (1). ◇ 3 pl m *pers* by byli przestali (2) *KromRozm III*, *GrzegRóżn*, by przestali byli, przestaliby byli (2) *CzechRozm*, *StryjKron*. ◇ *impers* mą być przestano (1). ◇ *praet* przestano *BielKron* (2), przestało sie (1) *Mącz*. ◇ *con* przestano by, by przestano (5). ◇ *part praet act* przestawszy (21).

Sł stp notuje, Cn s.v. przestając; przestawam, Linde XVI – XVIII w.

1. Nie robić czegoś więcej lub nie trwać w dalszym ciągu; *cessare HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Calag, JanStat, Cn; desinere Vulg, Mącz, PolAnt, Calag, JanStat; quiescere, transire Vulg, PolAnt; abstinere, finem facere, mittere Mącz, Calag; derelinquere, destituere, non facere PolAnt; abicere, abire, abrumpere, absistere, abstergere, avocare, conquiescere, consedere, decedere, declinare, defungere, deponere, deserere, destitere, intermittere, obsistere, ponere, recedere, remittere, reprimere, sistere, stare, supersedere, temperare Mącz; complere, discedere, finire PolAnt; imponere finem Calag* (737) :

a. W zasadzie z podmiotem osobowym i żywotnym: skończyć lub przerwać jakieś działanie, stan, przynależność [użycia bez składni rzędu są niewątpliwą elipsą] (617) : iedno iż wiele takich ktorzy gdy go [wina] dopadną nie wiedzą kiedy przeštać. *GlabGad H2; WróbŻółt Z6v; RejKup n2; RejKupSekl a4v; MurzHist N3 [2 r.]; KromRozm III P7v*; Bo więc y pies vmilknie kiedy sie wyfzczeka. Takież tego złoŃniká czeka co fwiát myli/ A fnađz sie obaczywfzy przešťanie pochwili. *RejWiz 78, 78*; Dzień trzynafty księżycá Adár/ ieden v wfzyťtkich był zábijániá/ á czternaťtego dnia przešťali. *Leop Esth 9/17*; Ządości theż porażaią leniwego: [...] Cáły dzień żąda [!] á chce: ále ktho fprawiedliwy ieft/ będzie dawał/ á nieprzešťanie. *Leop Prov 21/26, Num 11/25, Iudic 15/7, Esth 9/18, Ez 2/5, 7, 16/42; UstPraw H4; RejZwierz 12*; Pan Bog tak mowi/ Ktho fłyfy niech fłucha/ á kto nie chce niech

przeştanie/ bo oni łą dom odporny. *BibRadz Ez 3/27, Am 7/5, Luc 11/1*; A przetoż przeştalem á niechciało więcey moie łerce pracować pod łłońcem. *BielKron 79v*; Potym dwa vffy ludzi [...] ták łie okrutnie bili/ iżby kto rzekł nieprzyańciele łobie [...] y byli by łie włyfcy zbili/ by był Krol łam nie krzyknął áby przeştáli *BielKron 443, 64v, 149, 164v, 215, 329*; Adoriar te pugno nisi cessas, Doyadę cie s pięścią yefli nie chcesz przeştąć. *Mqcz [269]a*; abrumpere rem inchoatam, Poczętą rzecz opuścić/ prętko przeştąć/ prętko łtesknić. *Mqcz 360d, 45c, 163c, 344b, 350d, 389d, 396d*; bluźnili imię Boże/ ktory miał moc nád tymi plagami/ áni przeştáli áby byli dáli chwałę iemu. *RejAp 134, 44, 45v*; Zbythnia pilność łzkodzi. y łnadź Apelles gánił łtąd Prothogená/ powiedáiąc iż kiedy práwi czo máluie/ nie vmie áni wie/ kiedy przeştąć *Górndworz F, M4v; BiałKat 21; BielSpr 16*; Bo zá łżeść dni vczynił Iehowáh niebiofá y ziemię morze y włytko co wnich: y przeştał dniá łiodmego/ y przeto błogosławił Iehowáh dzień Sobotny *BudBib Ex 20/11, Esth 9/17, 18, Ps 45/10, I 426d marg; WierKróc B, B2v; Calag 38b*; Nie pokłonię łię tobie czárćie mówiąc/ iedno Bogu me^{mv}/ ktory gdyć rołkaże przeştąć mułfz. *SkarŻyw 36, 21, 28 [2 r.], 151, 394*; gdy on [*Jezus*] był ná niektorym mieyfcu modłąc łię/ gdy przeştał/ rzekł do niego ieden z vczniow iego: Pánie/ náucz nas modlić łię *WujNT Luc 11/1, s. 93, Act 21/14; SarnStat 16; PaxLiz E2v; KlonWor 71; ZbyłPrzyg A4v*.

przeştąć czego (150): *BierEz C3; OpecŻyw 102v; ForCnR C4; Palemon [...]* drogie odzienie odrzucił, włyzech biełiad przeştał á od nieczyłtołci włytrzymały był vczynion *BielŻyw 100; MiechGlab 74; WróbŻółt ee6; RejPs 116v; SeklWyzn b3; RejJóz N6; Ale y wy panie Dułzky/ Yuż też widzę v was kxiąłki. [...] Iefly tego nieprzełtaniecie/ włyłfci w klątwe wpadniecie. SeklKat A4v; Karze y dzis pan Bog [...] wyecznym potępięnym iefli łię nie vznamy/ á grzechow nieprzełtaniemy SeklKat G3v, Q4v [2 r.], X2; Dziekuij Bogu jż czę łtrefktał Za žiwota a nieprzełtał Swey łwietęj łalky nath tobą *RejKup ł3, e3v; MurzHist C2, M4v*; Wiele łwietých s pokory Pan Bog vmiłował/ Y tobieć łie ták łtanie przełtań łwoiey pychy/ Pan Bog cie nie opułci iefli będyełz ćichy. *BielKom F5v, B3, E3, F6v; GliczKsiąż F5*; Práwie krzełciyáńłkie namowy ku vznániu áby łie łli obaczyli/ á przełtáli thego włyteczeńłtwá. *LubPs V3v marg, R4, S marg, V3v; RejWiz 135; Leop 2.Esdr 6/9, Eccli 28/6; BibRadz Lev 23/8*; Połáli potym obywałele tych kráin do niego [*do Holofernesa*] áby przełtał woiować á okruciełłtwá *BielKron 113*; áczłkolwiek [*cesarz Trajan*] wiele Krzełciánow pobił zá łwego pánowániu/ włyákże tego był przełtał. *BielKron 149*; Nie rułzył łie Krol odemłzey áż łam Wituł poczał wołác áby przełtał tych pácierzy. *BielKron 383v, 45v, 82, 83, 83v [2 r.], 84 (42)*; Recedere ab usitata consuetudine, Swoyich obyczáyów przełtać. *Mqcz 43d*; Nuces relinquere proverbium, Przełtać dziećinnych rzeczy/ mieć łie ku łtátkowi. *Mqcz 194d, 225a, 226c; OrzQuin N4v; RejAp 154; GrzepGeom Bv; HistRzym 31*; iákoby tho y káždemu wiernemu przyłłufzáło łprzećiwieć łie niewiernemu/ á vpominác go s tego/ áby przełtał niewiáry łwoiey *RejPos 29v, 64v, 87v, 100, 126, 147v (10)*; małz [...] tego łwego złego żywotá/ y tych okrutnych grzechow/ przełtać *RejPosWiecz³ 98v*; By Sláchtá iáko indziej/ po Miełćiech miełzkáłá/ Tákby młódź łtátecznym ćwiczeniem zrownáłá. Strzegłiby łie łrogołci Mieyłckiego Vrzędu/ Przełtályby zuchwáłłtwá y innego błędu. *BielSat D, Dv, G4, L3; KuczbKat 135, 295*; Bo wždy iuż bydlę odryczáwłzy raz/ bolu álbo łmęthku łwego przełtanie/ á potym trawką á ziołkami łie ciełzy. *RejZwierc 155, [272]; BielSpr 59v; BudBib 2.Par 16/5, Ps 36/8; MycPrz I C3; ModrzBaz 11, 94v; SkarJedn 192, 197; KochPs 116,**

127; Gdy widział Marzábán ifz [...] cierpliwości się męczennikowi przyczyniało: przeştác onego bićia rofkazał *SkarŻyw* 75; Zgromiony y vkrocony Anátholiuřz/ przeştał oney prozney myřli y nádętořci *SkarŻyw* 319, 30, 58, 118, 160, 164 (14); *StryjKron* 542; *CzechEp* 46, 53; *NiemObr* 121, 131; czyř ták rozumiał/ nieboże/ Ze częrníe infzy owoc/ niź tarnki/ dáć może? [...] Albo wąż miał zá czáfem przeştác řwego iádu. *KochFr* 102; *BielSjem* 25; *PudłFr* 31; Przetoź [...] nie obćiążaymy/ řerc nářzych obźárřtwem/ áni teź pijańřtwem/ rořkořzy przeřtańmy *ArtKanc* A10v, A10v, H16v, M, Mv, M14 (9); YVź zářię małżonki ich [...] Ięły się piřmá czytác/ kądziele przeřtały *BielRozm* 24, 23; *KochPij* C2; *LatHar* 137; *SarnStat* 16; *KlonKr* Dv; *SkarKaz* 349b; *KlonFlis* D4v, F.

przestać od czego (52): *BierEz* D2v; O przekłęty Iudářfu/ czemu nie przeřtanieřs od twęgo złęgo vmyřłu/ widzátz taką lařkę twęgo miřtrza *OpecŻyw* 90v, 22v, 52, 90v, 92, 149v; *RejPs* 157v; Pan ząwźdy vpomina człowieká/ áby od złořci przeřtał. *LubPs* T6 *marg*, B4v, K2 *marg*, R6, Sv, Y5v *marg*; *RejWiz* 139v; Y błogořláwił Bog dniowi řiodmemu á pořwięcił go/ iź weń przeřtał od káźdey řwey řpráwy/ kthorą był řtworzył *BibRadz* Gen 2/3, I 2a *marg*, 103d *marg*, *Eccli* 16/26; ieřli ktorzy Luteryani chcą od rzeczy poczętey przeřtác/ niemáią być odrzuceni od krzeřćiańřtwá *BielKron* 232v; Ale gdy się poddał pod pořłufzeńřthwo Pruřom Mázwieckie Kfiążę/ przeřtháli od řzkod w Mázwóřzu. *BielKron* 371v, 57v, 102v, 162, 244, 303v, 348v; Opus intermittere, Przeřtác od roboty/ odpocziwác chwilę. *Mqcz* 226c, 33d, 43d, 110a; *RejAp* 134, 174v; *HistRzym* 8v, 54; Przeřtańcie od pláczu á otrzycie řzy řwoie/ ábowiem řynacźkowie wářzy wřtáną á będą wam przywroceni *RejPos* 26, 14v, 27, 75, 181, 197; *RejZwierc* 124; *RejPosWstaw* [213]v; *StryjKron* 562; *WerGořc* 209; *WerKaz* 301; *Calep* 312a; *Phil* N2; iź gdziekolwiek któręgokolewkie Kořćiołá álbo miařtá ząklęty od práwá przydźie/ tedy ma bydź przeřtano od řłuźby boźey *SarnStat* 225, 113, 774, 936; [*Leop* 1.*Petr* 4/1 (*Linde*); *BazHist* 34v (*Linde*)].

cum inf (311): *BierEz* O3v, P, Q4v, R3; *OpecŻyw* 2v, 20, 23, 46, 52; *ForCnR* D4; przeřtanczye złe czynycz a uczczye řyą dobrze dzyelacz *PatKaz* III 141; *FalZioł* III 3a; *KłosAlg* Fv; Naprzod tu prorok vpomina lud zydzowski y teź poganski aby przeřtali przeřładowac pana Criřtuřa *WróbŻołt* B6, K7v, S6; Lecz ia przed się nieprzeřtánę nigdy wołác máiąc nádzieię wmiłofierdziu twoiem *RejPs* 43, 38v, 82, 91v, 92v, 94v (16); *SeklWyzn* d2v; *SeklKat* I4v; *RejKup* e5v; *RejKupSekl* a5; Schowayże się iuź s twymi cnotámi/ A mnie przeřtań námawiác plotkámi *BielKom* F6v, D3; *GliczKřiqź* C4; *LubPs* Q3, Sv, Y3v; *GroicPorz* A3v, g2v; *KrowObr* B4v, 58v, 77v, 240v; *RejWiz* 101v; Chnet iáko iedno řkoro przeřtał mowić/ rořtąpiłá się ziemiá pod nogámi ich *Leop* Num 16/31; Ale od onegoź czáfu iákożeřmy przeřtháli offiáry czynić Krolowey niebieřkiey/ [...] wřřyřtkiego nam nie dořtáie *Leop* Ier 44/18, 3.*Esdr* 2/31, *Iudith* 5/26, 6/1, *Ier* 3/19, *Ez* 16/41, *Luc* 7/45, 11/1; *OrzList* b, f3v; *UřPraw* I2v; *RejZwierc* 102v; Będą ieřć á nie będą nářyceni/ [...] ábowiem przeřtháli mieć w wćciwořci Páná. *BibRadz* Os 4/10, 3.*Reg* 8/54, 15/21, *Is* 65/24, *Ez* 3/27, 1.*Mach* 11/50, *Luc* 5/4; Przeto [*Seneka*] ku Neronowi iáko vcźniowi řrogo piřał y mowić/ áby przeřtał mordowác ludzi krzeřćiańřkich *BielKron* 145; Od tego czáfu krolowie przeřtáli być Ierozolimřcy/ ktorzy byli od Máchábeow pocźawřzy *BielKron* 147v; Pothym Cęřarz řiřzpany przypuřcił ku řzturmu/ ácz ich wiele zbitho/ wřzákże nieprzeřtáli řzturmowác áź wźięli Dure *BielKron* 221v; lud pořpolity przyřzli do Skánderbegá prořzac áby przeřthął káźić zboża/ gdyź to nie Turkom czynićie/ ále nam chudzinie

BielKron 244, 41v, 69, 77, 83v, 87 (31); *GrzegRóżn* B2, C4v; *Deferbeo*, [...] *Metaphorice*, Opłonać/Przeftać fie gniewać. *Mqcz* 121a; *Functus militia studia repetit*, Przeftawłzi żołnierzować ná naukę fie vdał. *Mqcz* 140c; *Remitte iam me onerare iniuriis*, Przeftańmi yufz złorzeczić. *Mqcz* 227a; *Pacis, concordiae, compositionis autor esse non destiti*, Nigdy nie przeftał ku pokoyowi/ zgodzie y ziednaniu wiész. *Mqcz* 310c, 24a, 43d, 45c [2 r.], 57d, 112b (40); prołzę włzech dla Pána Bogá/ ábyłmy tych węgorzów w tym odmęcie Rzeczypołpolitéy łowić ná Seymiéch przeftáli *OrzQuin* D3v; żeć ia o Króla Pána fwégo/ niepiérwéy bać fye przeftaną/ aż go Pan Bóg [...] nam z Wilná do Kráková zdrowego przeniešie *OrzQuin* Lv, C2v, D4, G3, L4v; *SarnUzn* H5; *SienLek* 166v; *RejAp* 195v; *GórnDworz* Q5, Y6v, Y8v; *HistRzym* 92, 125v; Bo zły gdyby čás fwoy pewny wiedział/ pewnieby złym być nie przeftał/ iedno przed lámym czáfem onym. *RejPos* 7v; nigdy nie przeftáli zá tobą wołać: Zmiłuy fie nád nami náłz miły Pánie *RejPos* 69, 3, 49, [73]v, 163, 173v (12); *BiałKat* 206; *BielSat* E, L3; *KuczbKat* 330; A trudnoby nam powiedać/ iż Pan Bog przeftał dziwow czynić *RejZwierc* 184, 13 [2 r.], 43v, 48, 55; ábowiem dla złości y nieśpołobności ludzkiey przedsię Chriftus Chriftufem/ y Ciało iego Ciąłem być nie przeftanie *WujJud* 258v, 13v, 122; *WujJudConf* 23v, 112; *RejPosWstaw* 22, [110²]v; Przeftań fynu moy słuchać ćwiczenia (odwodzącego) w błędy/ od słow vmieiętności. *BudBib Prov* 19/27, *Gen* 17/22, *Iudic* 15/17, 1.*Reg* 12/23, 2.*Reg* 13/36, 2.*Par* 16/5 (9); *MycPrz* I Bv; gdy iuż przyidzie dokończenie wiekow światá te^{go}: á ludzie fie iuż też rodzić przeftaną *CzechRozm* 181v, 35, 75v, 132, 155v, 169 (11); *PaprpPan* X4, Ccv; *KarnNap* D; Połpolicie fie to zachowuie/ iż ktoryby rzemieśnik zábił plá/ ten rzemiosła muśi przeftać robić *ModrzBaz* 6v, 107v, 124v; Grzegorz Papież wtory vpominać Pátryárchy y Cefarzá y inne włchodne Bilkupy nie przeftał *SkarJedn* 198, 249, 329, 363; *Oczko* 24v, 31; *Calag* 38b, 39a [2 r.]; *KochPs* 109, 129, 156 [2 r.]; Nietraććie ále y tych bogałtw/ ktore miłuićie: w złote fuknie vwijác trupow przeftańćie. *SkarŻyw* 52; [św. Wincenty] nieprzeftał wlytych pánow/ Cefarzá y krolow vpominać *SkarŻyw* 309; Widzę pierwey niewidzący/ przeftałem być ślepym *SkarŻyw* 567, 21, 51, 57, 88, 98 (22); *KochTr* 7; *StryjKron* 677; Niechże tedy przeftaną xięża Papiełcy tymi przykłady mordow fwych tyrańłkich bronić *CzechEp* 52, 27, 101, 172, 212, 259, 324, 357; *KochJez* B2; Iełli tedy X(iądz) A(rcybiskup) Greki mędrkámí názywa/ niechayże łam nie náłładuiąc ich mędrować przeftanie *NiemObr* 142, 143; *KochFr* 88; *KochSz* Cv; *ReszPrz* 85; *ReszList* 182; *BielSjem* 25; Przeftan téż kiedy zá máćierzą chodzić/ Iuż fyę ty możelz mężowi przygodzić. *KochPieś* 14; *PudłFr* 45; Czemuż ná to nie chcem pomnieć/ á nie przeftaniemy grzełzyć/ wiedząc iż mamy wlyłcy zemrzeć. *ArtKanc* S10v, C18, O; *BielRozm* 3, 32; *KmitaPsal* A3v; *ActReg* 53, 171; *Calep* 352a; *Phil* K2; *GórnTroas* 47; *GrabowSet* C2v; Aż w ten čás plakać/ gdy y żyć/ przeftaną. *KochFrag* 53; *OrzJan* 121 [2 r.]; *LatHar* +2v; *RybGęśli* B3; gdy IEłus przeftał roskázować dwiemánaście vczniom fwoim/ połzedł zonąd *WujNT Matth* 11/1, *Luc* 5/4, 7/45, s. 444, 449 marg, *Act* 21/32, *Hebr* 10/2; *WysKaz* 16; *SarnStat* 409, 1131; *SiebRozmyśl* [A3]; *KlonKr* B3; *SkarKaz*)(3v, 40a, 489a, 548a; Wolałem wierłze piłác niłz ták prozno fiedzić. Máiąc čás kęs wolnieylzy kiedym przeftał władać/ Cięłżym piorem com znim zwył záfłze ná koń wliadąć. *CzahTr* [D]v; *CiekPotr* 63; Vpominał záłolnie/ by tego przeftála Wycięgąć/ czego dołtác prózno áby miała. *GosłCast* 60; *PaxLiz* B3v; *SkarKazSej* 680b; *SapEpit* A2v; Przeto ielzće trzymać

mam [majątek]/ poki nie przeştáną Piśác tey liczby roczney [tj. do końca roku] *KlonWor* 79, *v, 24, 76; *SzarzRyt* A2.

Ze zdaniem dopełnieniowym [aby, iżeby; oba zdania składowe zaprzeczone = ciągle coś robić] (2): Przecz go bijeśz bez przyczyny? [...] Snadźby nigdy nie rad przeştął/ Iżeby nas nie kołátał. *BierEz* A3v; Abowiem ten chytry zły duch [...] nigdy nie przeştanie [...] áby nie miał gryść á przeştładować fwiętych łtop Páná tego *RejPos* 26.

W konstrukcji: »nie przestać (...) aż, aliż« (12:3): *OpecŻyw* 2v; boć nieprzeştanie człowiek/ aż thego dowiedzie á dokona co mowił. *Leop Ruth* 3/18; Tám mu rzekło Książę Brándeburkie/ owa nie przeştanieśz aż cie Piśmem Swyętym zwyciężá/ rzekł Luter/ ták zgoła *BielKron* 197; Ale [król Bolesław] Prus nie przeştął woiovác aż mu poddáność muśieli wczynić *BielKron* 345, 221v; *Mącz* 396c [2 r.]; *OrzQuin* C2v, Lv; ow nie przeştął plákác aż znalazł miłofierdzye v Páná fwoiego. *RejPos* [290]v; *SkarŻyw* 51, 98, 347; lichwiarz otrząłkány/ doić nie przeştanie; Aż w żyłách krwi y dłuże/ aż w kościách nieştanie Szpiku wyśchłých *KlonWor* 76, *v.

W przeciwstawieniu: »począć (a. zacząć) ... przestać« (5): *BudBib Gen* 44/12; że ták wielé ludzi [...] tych to Cieplic wżywáiąc [...] áni kiedy począc/ áni iáko ich wżyć/ álbo kiedy przeştác/ do tąd nieumieią. *Oczko* A3v; *SkarŻyw* 47; Tyś łam tę mowę zaczął/ leć iá każeśzli rad przeştánę. *GórnRozm* C4; *Phil* K2.

Zwroty: »przestać mało (a. na mały czas)« [szyk zmienny] (2): Xánt widząc gościá prośtego/ Iż niedba nic o fwar iego: Od gomonu máło przeştął/ A z kuchni ieść nośić kazał. *BierEz* D2v; Przeştán łotrze ná máły czás/ Poydác te tve zwyczáie w łás. *RejZwierc* [233].

»swego przestać« (1): Co wśłyżawfzy Klaudyus [...] polecił [chrześcijan] Mułcyánowi Stároście/ mowiąc: i[efli] ofiárowác nie będą Bogom/ á fwego nie przeştáną/ day ie rozmáicie męczyć. *SkarŻyw* 62.

Szeregi: »przestać i odpoczynąc« (1): Zá czáfu Sámgará fyná Anáthowego [...] odpoczynęły ściefzki: á ktorzy fie nimi puśćili/ záchodzili ná ściefzki niedroźne. Przeştali mocni w ludu Ifráelłkim/ y odpoczynęli [Cessaverunt fortes in Israel et quieverunt] *Leop Iudic* 5/7.

»odstąpić a przestać« (1): A vicio recedere, Odłtąpić á przeştác od złości. *Mącz* 43d.

»przestać abo się oduczyć« (1): zwyczáie/ y kochánia ich poządliwe/ do ktorých fię w onym [chłopięcym] wieku zápaláią/ [...] rołtą wnich z láty/ ták iż w dálłzym wieku trudno iuż więc bywa tego przeştác ábo fię oduczyć [poni vix unquam possunt]. *ModrzBaz* 11.

W przen (8) : *OpecŻyw* 20; Abowiem ci wśzyfcy łthráfzyli nas/ chcąc áby przeştály ręce náłffe tey roboty/ á żebychmy poniecháli. *Leop 2.Esdr* 6/9; *BielKron* 203; *RejAp* 195v; *GórnDworz* Y8v; [małzonki] Ięły fie Piśmá czytác/ Kądziele przeştály/ Przeto nam nákośzule ták płotna zdrożály. *BielSat* Dv [idem: przeştály] *BielRozm* 24; Wielu żalem ná ten czás fercá łkámieniály/ A z fwoich wod wylewác oczu nieprzeştály. *SapEpit* A2v.

Przen (2) :

przestać czego (1): Bo gdzye cnotá tám fie iey [duszy] zówždy piońká gędzye/ W tym vliku by pczołká narychley wfiędzye. Ale iáko fie iey też záczerwi niecnoty/ To oná y śrzod látá przeştanie roboty. *RejWiz* 80v.

cum inf (1): Tákci też w Kákułowym gardzielu ftánęły Srogie ognie/ y z dufzą zaráz vgánęły. Przeštał zaráz y dychać/ y piekielnym puchać Zapálem: czarne dymy przeštały go fłuchać. *KlonWor* 24.

α. *Skończyć lub przerwać mówienie, zamilknąć [z elipsą czasownika „mówić”]* (28) : *Prot* E2; [*pan Kostka*] rzekł ku I.M. pánu Lubelłkiemu. Wfzák mnie iuż Miłościwy pánie przeštać będzie wolno. Powiedział pan Boiánowłki. Musiłz w.m. przeštać choćabyś też niechciał/ bo więcey rzeczy w.m. nie sftáie. *GórnDworz* Z5v, C6v, Z6v, Bb5v, Iiv; (*nagł*) Milczący. (–) Nie może być fzczebietliwy/ By ząwždy miał być prawdziwy Co iáko korzecznik [= *młyn*] miele/ Nie przeštanie do niedziele. *RejZwierc* [233]v; To gdy on [*prorok*] mówił do nie^{go}/ Krol mu powiedział/ Izali cię obrano pánem rádny m krolowi? przeštanie by cię fnadz nie zábito *BudBib* 2.Par 25/16; *KochOdpr* B4v; *SkarŻyw* 572; *KochBr* 152; boię fie áby nas téz ten pożar [*tj. walki religijne*] nie dołzedł [...]. Dobrze że mi przyfzło ná pámięć iużem był chćiał przeštać: iákóz to fámo powiedziawłszy przeštane. *KochWr* 39; *SiebRozmyśl* F3, F4.

prześcić na czym (1): Pan też Myfłzkowłki mogł by iuż przeštać ná tey ozdobie/ którą dał dworzáninowi *GórnDworz* V3v.

Zwrot: »prześcić trochę (*a. troszkę*)« [*szuk zmienny*] (10): Gdy tu trofzkę pan Kriłki przeštał iákoby chcąc fobie odpocząc Rzekł p. Lupá. [...] *GórnDworz* Ll3v, M4v; Wciornałci fie rádowáli Gdy Pána Kryftá widzieli (*did*) Przeštanie trochę. (–) Y podziś dzień ludzie wierni [...] Wefelą fie y ráduiá Gdy to fobie fpomináią. (*did*) Przeštanie trochę. (–) *MWilkHist* A3v, A3 [2 r.], A3v, A4v [2 r.], Bv.

Szereg: »prześcić a dalej nie mówić« (1): ále fługá ták miły Bogu ziednáć tego [*darowania kary*] fobie niemogł: ták ifz mu raz P. rzekł: przeštanie á dáley o tym zemną niemow. *SkarŻyw* 484.

b. *Z podmiotem zwykle nieżywotnym: skończyć się, minąć, ustać* (120) : Owa gdy się zgodá sftála/ A wfzędý walká przeštála: Szkody fobie opráwili/ Przyścielmi zás fobie byli. *BierEz* S2v, M3v; tedy Ipocras kazał nawozić około miafta wiele dębiny y z liłcim y kazał palić, ktoremże dimem ono złe powietrze zagnał á mor przeštał *BielŻyw* 68, 25, 163; *HistAl* H8; *Diar* 92; *Leop Ex* 36/6, 2.Reg 24/21; *BibRadz* 1.Mach 9/73; tym obyczáiem by y ćwiczenie w ludziach było y gotowość/ y zbytki tym by obyczáiem v nas przeštały *OrzRozm* V3; bo iefzcze przez máły czás náwiedzę krew Iezráel nád domem Hieu/ á przeštać kážę kroleřtwu domu Izráelłkiego *BielKron* 92v; Żydowłki zakon [...] od tego czáfu kthorego Prorocy v nich przeštáli wfławicźnie niźczáł *BielKron* 265v; [*Król polski*] pořłał Lámpertá Biłkupá Krákowłkiego do oycá Pápieżá áby w Polřce przeštał interdikt/ tho iest wielka klátwá ná kořciół *BielKron* 349, 47 marg, Llllv; zniřczywfzy iednego fámeo Bogá prawdziwego Bogá Oycá/ iuż przeštanie wfzelakie názywánie Syná Bożego *GrzegRóżn* L2; *Mqcz* 15b, 294d, 395c [2 r.]; *RejPos* 202.

prześcić kogo (1): Iuż go żadna pociechá nigdy nie przeštanie. *RejWiz* 194v.

prześcić od kogo (1): Przeštála plagá od fynow Izráelłkich/ którą był Bog ná nie o ten vczynęk przepuřcił *BielKron* 43.

[*prześcić z kogo*: przeštąć kážę z ludzi pámięć ich. *PsKrak* 1532 k. 104v.]

prześcić komu (1): á tám [*w Galgala*] przeštála im [*Żydom*] Mánná/ którą fie żywili áż do thego czáfu przez czterdzeřci lat. *BielKron* 47.

przestać na kim (2): *BielKron* 171; *Primus Papisius est vocari desitus, Ołtátny yeft ná którym to ymię Pápifius przełtáło/ álbo pirwłzy yeft któri to ymię Pápifius vtrácił. Mqcz* 395c.

cum inf [*w tym: być* (6)] (8): *Fortuna dilapsa devolant omnes, Iáko skoro fortuná przełtánie służyć rozlatáyá fie włzifci. Mqcz* 505d; rzecz pewna iż záfłze był y teraz ieft y nigdy być nie przełtáł Kościół BOży prawdżiwy *WujJud* 115; *WujJudConf* 129; Y przełtálá (być) mánná náizaiutrz łkoro iedli zboże (oney) ziemie *BudBib Ios* 5/12; chleb ten y to wino/ winem y chlebem przełtawłzy być przemieniáią fie w ciáło y w krew? *CzechRozm* 262v; *Oczko* 3; *CzechEp* 343; ołtáwiwłzy znáki godné pámięci ná iego [*Chrystusa*] náświęłłzym cięle [...] y w boku iego náświęłłzym/ z któręgo nam nigdy nieprzełtánie płynąc obfítóść nieprzebránęgo miłóšierdžia iego *SiebRozmyśl* E2.

W konstrukcji: »nie przestać ... aż« (1): *BudBib Eccli* 35/18 *cf* »nie przestać ani się uspokoić«.

Szeregi: »odeść a przestać« (1): Odeydzie od niego á przełtánie (vtrapienie) *BudBib Iob* 14/6.

»nie przestać ani się uspokoić« (1): Modlitwá człowieká łtrápionęgo/ przeniká obłoki/ á nie przełtánie/ áni fie vłpokoi/ áłz przyidzie przed Nawysłżęgo. *BudBib Eccli* 35/18.

α. *O stanach, zjawiskach fizjologicznych, chorobach* (64) : á gdy k temu liłtkow rucianych przyłóżyłz á przywarzyłz/ kłocie w żywocie przełtánie *FalZioł* III 22c; Gdy kto ma w włciech rany, á pomaże ięgo [*tj. ryby timus*] łłufłością/ przełtánie ból *FalZioł* IV 40c; gdy ktho krwią pluie/ wezmi ładła ribie⁸⁰/ Rołpuł z ocztem dobrim day pić choremu, á przełtánie. *FalZioł* IV 45c; A ięftliby tha febra chwilę trwałá á chciałby iá oddalić. Wezmi oleyku rożanęgo/ oleyku Fijałkowęgo/ ocztu trochę/ á zafię tyż miełtęcza maży/ á przełtánie. *FalZioł* V 93v; Też dáć niemoczmemu żółc zaięczą z winem pić/ á będzie łpał thak długo aż mu fie dafz ocztu napić: tołz przełtánie. *FalZioł* V 94v, I 6a, 20d [2 r.], 145c, 151d, II 18b (23); Bo iako Marćin náłtánie Snádnie wnet łłczkawká przełtánie Dayże czynłz dayże kokiłły *RejRozpr* D4; *LibMal* 1544/89v; *Leop Lev* 13/58; *Mqcz* 417b; Gdy krew z nołá niechce przełtáć / niech mężczyzná/ wżimną wodę łono zámoczy: á ięfli niewiáłtá/ niech zámoczy pierłš *SienLek* 74; gárniec rołpalony dnem wzgóre obroć/ á połóżywłzy ná dnie chułtę/ tákże ná niey włięć ma/ gołym zádkiem/ ten kto biegunkę ma/ tedy przełtánie. *SienLek* 102, 50, 77v [3 r.], 78, 97v, 100 (12); *SkarŻyw* 193.

przestać od czego [= z *jakiego powodu*] (7): *FalZioł* I 46d, IV 34c; Też wprochniáłe zęby/ łyp popioł/ z palonych ziemnych gliłt/ rychleyći wypádną: ále ięfli cále tedy też od tego przełtáną boleć. *SienLek* 77v; theż łpodniá łkorkę z gáłłki bzowey vwierćiawłzy day ciepłó wypić s kozią ferwathką/ przełtánie dárćie w brzuchu od tego. *SienLek* 99; Ięfli kogo ograżká [...] gába/ [...] temu trzebá Medyanę otworzyć/ y thák długo krew s niego pułścić/ áże nań mdłóść vderzy/ á od thego przełtánie. *SienLek* 139v, 139v, 167v.

przestać komu, czemu (żywotne) (9): ták iż iey [*Sarze*] iuż przełtálá byłá niemoc ktorą zwykły niewiáłty miewáć. *BibRadz Gen* 18/11; Reliquit me febris, Opułciłá mie febrá/ álbo przełtálá mi febra. *Mqcz* 194d; Kretá obłupiwlzy vpiec/ á dáć go temu ięć co Bożą káźń miewa/ [...] tedy mu przełtánie bywáć. *SienLek* 60; Ale ięfli chudy á blády człowiek/ ktory gorączkę ma/ temu Aloe z wodą zmiełzay/ á day mu iá pić [...] / tedy łye mu od tego przełšili y przełtánie *SienLek* 139v; Ktoby miał Ryłš páznogięć [...] á wzdrápał by nim pod wierzchnią wárgą/ y w nozdrzach/ wnet włzelákiemu

bydłu napąć [= rodzaj choroby] przeştanie/ ktorekolwiek ták opátrzą. *SienLek* 167, 74v, 99, 130v; *BudBib Gen* 18/11.

przestać pod czym [= gdzie] (1): gdy kwiatki rumienkowe w oliwie vwarzył á tą oliwą namażesz bolące mieřce [...] przeştanie pod tym. *FalZioł* I 26b.

cum inf (10): zmieřzay ten proch zřolą á pomaży powieki: przeřthaną łzy płynąć. *FalZioł* IV 31a, I 156a, IV 39c; kthorą [żółć niedźwiedzią] wylawřzy s łkorki/ piorko w niéy mácząć ma/ á onym co nalepiéy rány po mázowąć/ przeştanie mu [ciało] pádąć. *SienLek* 130v, 52, 60, 77v [2 r.], 135v; bo iř dla złęgo żołądká głowá boláła/ wypłókawřzy go [...] wierzę że boleć przeştanie *Oczko* 22v.

Przen [cum inf] (1) : iáko y dziś tá przywára [tj. złość] ná nędznym narodzye ludzkim mocno przywrzáła/ á zówždy tym tá łkorupká kurzyć łie á śmierdzieć nie przeştanie. *RejPos* 102.

β. O zjawiskach występujących w przyrodzie (16) : Y przykázál [Jezus] burzám ij wiatru przeřtatř/ a natychmiáľ wřlytko powietrzé vcichlo. *OpecŻyw* 44, 54v; Gdy gawroni pozdzie z páłtwy lataią, znamię ieřt pewne iř rychło zima przeřtanie. *FalZioł* IV 1a; *MurzNT Luc* 8/24; obudřili go mowiąc/ Miřtrzu giniemy/ á on łię ocuciłwřzy zřukał wiatr y wáły wod/ zátymże przeřtáły/ á było vćiřzenie. *BibRadz Luc* 8/24, *Gen* 8 arg; *BielKron* 29v, 120; *BudBib 4.Esdr* 4/46[48]; *WujNT Mar* 4/39.

przestać czego (1): Krolu niewyrzućřli z korabiu vmárłego/ wřzyřcy zátونيemy/ bo morze nie przeřtanie řwey gry/ dokáľ [!] z łiebie vmárłego nie wyrzući. *HistRzym* 16.

cum inf (3): iř gdy będzie [topaz] powieřzon nad oną rzeczą kthora wre, tedy przeřtanie wrzeć ona rzecz *FalZioł* IV 59a; *SienLek* 13; Widziř też iř łie Mieřiąc vřtáwicznie odmieniąć á odnawiać muři. [...] Rzeki byřtne nigdy cieć nie przeřtaną. *RejZwierc* 171v.

W konstrukcji: »nie przestać ... dokąd« (1): *HistRzym* 16 cf *przestać czego*.

Fraza: »przeřtał deszcz« [szyk zmienny] (2): [obłok] wydał z łiebie deřłćz náwáľny. A gdy przeřthał on wielki deřłćz [cum transisset impetus pluviae]/ kropili po nim krople. *Leop 4.Esdr* 4/49; A widząc Fárao iř deřłćz/ grad/ y gromy przeřtáły [quod cessasset pluvia]/ przedłie zgrzeřzył *BibRadz Ex* 9/34.

γ. O stanach emocjonalnych (1) :

Szereg: »opłónąć a przestać« (1): Decedet haec ira, Opłonie á przeřtanie ten gniéw. *Mqcz* 44a.

δ. O rodzie, dynastii [na kim] (2) : A thu ná tym Iulianie przeřtał dom łáchetny Konřtántyną wielkiego/ gdy przez płodu vmárł. *BielKron* 157, 326.

2. Zadowolić się czymś, nie chceć więcej, poprzestać na czymś, uznać za wystarczające; sufficere *Mqcz*; *acquiescere* *Modrz* [w tym: na kim (11), na czym (181)] (196) : *RejKup Sv*, *Eev*; *Diar* 51 [2 r.], 55, 57; Gdyby poyáľ [żonę] cnotliwą/ głádką/ á bogátą/ mogłby ná tem przeřtáć/ á inřłey łobye nye łřukáć. *GliczKsiąř* P5; *RejWiz* 67; to teraz ták połořwá/ y ná tym przeřtańwá/ że w tey Przyřiędze [króľewskiej] iáwnie ty rzeczy łą wyrażone/ Krol [Kořciół i lud] *OrzRozm F*, E4; *BielKron* 397v; *Mqcz* 116b; muřłř [...] ná iednym oku przeřtáć/ ieřłić ie ieřłćze pan bog záchowáć będzie raczył/ bo w tym tám chorem/ iuř niemáľz řadney nádzieie. *GórnDworz* R7v, D5v, L13v; *RejPos* 239v; O trudno ty mnie maľz łobie miły Antipater vczyńić y przyiáciela y pochlebcę/ muřłř ná iednym przeřtáć. *RejZwierc* 43v, 87v; Procz tego iř czynili [Żydzi]/ co łie komu zdáło/ Ale ieřłćze y ná tym/ przeřtáć było máło. Iákies łprořne báľwány/ łobie poczynili *HistHel B*; Ná on czás też wyřławi głořniey piro moie/ Tryumphy Henrykowe/ y Sármáckie boie. Teraz ná prořnym wirřzu przeřtań *StryjWjaz* C4;

PaprpPan Ff3; *ModrzBaz* 23v; Ktemu wielce cię ośzukáli Grekowie/ Narodzie Rułki/ iż ci wiarę S. podaiąc/ ięzykąc fwe⁸⁰ Greckie⁸⁰ nie podáli: Aleć ná tym Słowieńskim przeřtác kazáli/ ábyś nigdy do práwego rozumienia y náuki nie przjřzedł. *SkarJedn* 360, 188; *SkarŻyw* 112 [2 r.], 356; od ktorego [*narodu włoskiego*] Litwá y Zmodź początek narodu řwego (áczkolwiek ná dořić sławnym y vczciwym od męźnych Gotow y Gepidow wywodzie przeřtác mogá) słuźniey wywodzą *StryjKron* 59; Tám była pierwfza propolitia Krolewfka/ Iż káždy Pan ná iednym vrzędzie álbo dořtoieńřtwie miał przeřtác *StryjKron* 762; *NiemObr* 159; *PudłFr* 4; *GórnRozm* N2v; Ale dogadzaiąc krótkości, áby to *volumen* náźbyt wielkie nie vrořło: tedy prořzę Czytelniku, ábyś przeřtał ná tym co řie tu pořożyło *SarnStat* 1262, 77; *PowodPr* 8, 30; *GosłCast* 43; Ieřliże řie mnie wřtydziřř zwác małżonką řwoiá/ Zowřze choć gořpodyniá/ choć poddáná twoiá. Iuź ia ná tym przeřtánę *PudłDydo* B4v, B; *SzarzRyt* B4v.

przeřtác przy czym (1): *GórnDworz* I4 cf *W* przeciwstawieniu.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): Ieřli řie teź zářie trefi pánu być ták mądrym [...]/ iż mu namniey czudzey rády [...] nie thrzebá/ [...] więc Dworzánin ná tym przeřtánie/ iż on ieřł tym/ ktory páná [...] vczynić ořobnym moźe *GórnDworz* Kk3v; Mili Pánowie/ powiáda/ nie tuć Dyabeł chce iuź przeřtác/ áby Obrázy wyrzucano: ále chce áby mu dźiuřę vczyniono/ przez ktoráby on krew przelać mogł *WujJud* 53.

W przeciwstawieniu: »przeřtác ... zaniechać« (1): potrzebá mu [*dworzaninowi*] [...] baczenia: czo przed czym obrác: przy czym przeřthác: cźego zaniechać *GórnDworz* I4.

Zwrot: »na rownej [= *małej*] rzeczy, na rownym przeřtác« (3:2): A řnadz [*Bóg*] co ma wřřytko nam dał Sam na rowney rzeczy przeřtał *RejRozpr* A4v; *RejKup* r6; *RejWiz* 50v; Pátrzayże że y Piotr obaczył/ iż ná rownym ten řwowlony wilk [*tj. natura ludzka*] nie miał przeřthác *RejPos* 247v; MArmurowe páłace/ [...] więc wřořci/ klucze y páńřtwá [...] zořtawmy onym ktorzy cudzemi rękómá wřřytko řpráwować zwykli: á k temu wyřřřzemi rzeczámí głowy řwe zábáwili/ niźli áby ná rownych przeřtác y mogli y chćieli. *GostGospPon* 169.

Szereg: »przeřtác i ucieszyć się« (1): Iákóźkolwiek: oto chćiał [*Symonides, autor łacińřkiego dramatu „Castus Ioseph”*] co nalepiý: ná tym przeřtánie, y tym řie vćieřzy, kiedy řie W.M. mému M. Pánu podobác bęďże *GosłCast* 7.

W przen (1) : Yeřliże vczony niech co lepřřego nápiřze/ A my do tąd przeřtániemy dobrzy Towáryřře. Ná tey powřzedniey potráwie/ áże Márcepany Podkáią nas przes ty moźne wrořumie řwem Pány. *GroicPorzRej* C4.

Przen (4) : Ale to wam więcęy przyřtoi o nářze miłe nogi/ ábyřcie wy przeřtawřzy ná wářzem vrzędzie chodzenia/ zořtáwiły oczóm y mieyřce y tę pracá/ że one řáme widzą *ModrzBaz* 45v.

Zwroty: »przeřtác na male« (1): Owa nierozumne rzeczy [*tj. zwierzęta*]/ máią řwe nadźieie/ Ze ich zgořá nie rozwieie Wiátr po řmierci/ lecz zořtáná/ w cźeřci álbo w cále/ Przeřtáná wđdy ácz ná mále. *KlonŻal* C3.

»na rownym [= *małym*] przeřtác« (1): á dla nęďznego ciáłá muřimy iey [*duřzy*] wřřytko pomieřřać że ná rownym nieboźátko przeřtác muři. *RejZwierc* 104v.

a) Przyjác z pokorą (1) : Ale prawda kto iá mowi/ ma řwych płátow niemało Iednym złotem drugim pańřtwy drugim teź guźy płáci Y mnie na tych przyďdzie przeřtác *RejJóz* C7.

a. O dobrach materialnych, rzeczach potrzebnych do życia (zwykle skromnych), też o podległych lub zdobytych terytoriach (73) : Ano czáfem brácia nálfy Lepieyby przešťác ná kálfy Niż fie w wielkie koľfity wdáwác A ná wioľkach dług zeznáwác *RejRozpr* G3v, C4; *LibLeg* 11/186v; *KromRozm III* M6; *Diar* 96; *BielKom* D; A to iefť naydziwnieyfza/ iż by nawięcey miał/ Iefźcze nie znam żadnego/ áby ná tym przešťał. O tym záfwdy náľza myľf/ áby co przybyľo *RejWiz* 184v, 15v; *UstPraw* Gv; áby [...] [króľowa Izabela] wľtápiľa z Budzyniá/ á przešťáľa z ľynem ná oycyznie Siedmigrockiey ziemie *BielKron* 311; Bacźác fie iuż zefźľego w lećiech Iároľľaw/ vpominaľ ľyny/ áby káźdy ná ľwey częśći przešťał/ rozdzieliwľzy ie záf żywotá *BielKron* 347v; takieź inne gwałtowne bránia poľpolitemu człowieku [Kazimierz Sprawiedliwy] pod winámi zákazaľ iedno áby káźdy ná wľtháwionym pláćie álbo ľwoiey máiętnośći przešťáľ *BielKron* 356, 205, 300v, 301, 339v, 377, 428; *OrzQuin* B4, H; *BielSat* C4v, D2; *BielSpr* 2; vyrzaľ ná páľmie owoc/ ktory dáctili zowiá: przešťánę/ powiáda/ ná tym obroku: wľzák nie ľamym chlebem człowiek żyw *SkarŻyw* 50, 35, 544, 582 [2 r.]; *KochTr* 5; *MWilkHist* C4; *StryjKron* 497; *CzechEp* 50; *KochMuza* 28; *BielSen* 6; Záf pierwfźzych lat nośily náľze Pánié duľzki/ Paćierze Burľztynowe/ nie złote ľáncuľzki. [...] Muśiaľy ná tym przešťác/ iáko zákryśľono *BielRozm* 26, 23; *GórnRozm* C4v; Boć przećię [Turczyn] ná Węgieľkiéy źiemi nie przešťanie *OrzJan* 78; *SarnStat* 692; *PowodPr* 62; *KlonWor* 28.

przestać w czym (1): Rad/ przešťrzégáiąc cnoty/ przešťánę w chudobie/ Puľczam ľwóy plác infźému/ niech poľépfza ľobie. *PudľFr* 10.

Przysłowie: Nie kto ma złoto/ ma perľy/ ma ľzáty/ Ale kto ná ľwym przešťał/ to bogáty. *KochFrag* 39.

Zwroty: »na groszu przestać« (1): Bo miedzy świętemi wniebie niebęďdzie iei [zazdrośći]/ ale káźdy więcyi poźádać niebęďdzie/ i nagroľzu przešťanie [!]. *MurzNT* 96.

»na ľada czym przestać« (1): A potem iednániem mniey dla [lege: da]/ niź by byľ dáľ pláćác rány. Bo przyiáćiele zábitego/ boiác fie o ľwą ľkorę/ ná ľadá czym przešťác muľzáf. *GórnRozm* Hv.

»na máľey rzeczy przestać« (3): Nie ľadź fie ná wielkáf rzecz rádniey przyymuy máľe/ Ná ktorych moźeľz przešťác gdy pocźćiwe trwáľe. *BielKom* C2; *Cultu tenuissimo vivere*, Ná máľey rzeczy przešťác. *Mqcz* 449a; *PudľFr* 9.

»na rownym, na rownej rzeczy przestać« (9:2): Acź ich wiele ná rownym coby mogli przešťác/ Woláf fie dla poźyťku w niewoláf záfprzedác. *RejWiz* 54v, 55v, 73v; *BielKron* 168v; Gdyź náťuráf człowieczáf ná rownym moźe przešťác by fie bogáf baľá *RejZwierc* 111v, 20, 21v, 143v, 158v, 190v *marg*, Bbbv.

»na swym (swoim) przestać« [szyk zmienny] (9): Nádobny to zyľk moy pánie Gdy káźdy ná ľwym przešťanie Ani komu niebywa krzyw Kiedy kto ľwym pocźćiwe żyw *RejRozpr* Hv; *GroicPorz* z4v; Abowiem [Wľadysław III] niehcąc przešťác ná ľwym/ iáko oćiec poľthánowiľ/ ná bráćią fie rzućił/ gwałthem páńťwá ich poľiadiľ *BielKron* 354, 87v, 156v, 348; iż lepźzy iefť vbogi ľtan ktory ná ľwym przešťanie/ niźľi wywyľźzony ľtan ktory nigdy doľyc nie ma. *RejPos* 34; *KochPieś* 5. Cf *Przysłowie*.

»przestać na tym co (Pan) Bog daľ (a. dać raczy)« [szyk zmienny] (3): Coć Bog daľ/ by náťym przešťáľ *BierEz* N4v; *RejWiz* 55v; *RejZwierc* 105v.

»na tym, co ma, przestać« (1): A zełtaby fie łnadz ozwał By iuż ná tym co ma przełtał By nawięcey iuż miał wśłego Znaydzie wždy co przyległego *RejRozpr* E2v.

W przen (1) : Ale to w przyrodzeniu ludzkim nie zágásnie [...]. Chociay názbyt wśzytkiego/ by ná tym przełtało/ Iáko w worze dzyuráwym zówždy przedlie máło. *RejWiz* 14.

Przen (1) : A náwet miéłzek prózny: toć wyłługá moiá/ A ná ten czás/ miłości/ zemnie korzysć twoiá. Ná którey przełtań/ prołzę/ á mnie niełczęłného Z wźymá pusć do domu/ iáko z tárgu złého. *KochFr* 110.

b. *O opiniach, poglądach, naukach (dotyczących głównie zasad wiary, nauk Kościoła)* (69) : *SeklKat* A4v; *MurzHist* M3v; By też nye było inych łwyádectw á dowodow/ łłuffínye byłmy ná wyznányu ták wyela S. biskupow [...] przełtać myeli. *KromRozm III* Qv, A2, N5; Bo możemy ná tym przełtać/ co nam Papież dawa/ ták ná winie iáko y ná wodzie/ Bo w Kielichu ták krwie nie będzie/ gdy wodę pijelz/ iáko y gdy wino. *OrzList* b3; *RejFig* Ee2v; *RejZwierz* 104; *GrzegRóżn* I3, L4v; *RejAp* 37v, 188v; A ták włánie á łłuffínie możemy przełtać iuż s Filipem s. ná tey odpowiedzi Páńłkiey/ á nie pytać fie nic o tym żadnym rozumem nie ogárnionym Bołtwie *RejPos* 294, 293v, 294 [2 r.]; *BiałKat* 10v; *WujJud* 33, 173v; *WujJudConf* 253; Wierzę że káždy pobożny przełtanie ná tey krotkiey náuce Pána Kryłtułowey/ podáney nam przez Apołtołá Páwłá s. nie báwiąc fie łzyrokiem wywody ludzi wielomownych. *RejPosWstaw* [212]v; *BudBib* c2; Y by nie Antychriłt [...] nowych łobie Bogow y báłwánow nie był wymyłłił/ [...] iuż by ludzie ná iednym Bogu przełtáli byli *CzechRozm* 95; Iż mi fie ná tym dołyc łtáło co fie tknie Moyżelzowey zácnołci/ [...] przeto iuż ná tym przełtáne. *CzechRozm* 105; Cze⁸⁰ áczbym też mogł przykłády pogáńłkich Greckich Pifárzow podeprzeć/ wźáкке wolę ná iednym łwiádectwie łłowá Bożego przełtać. *CzechRozm* 157; co fie tknie piłm łtárych/ ktorych fie y łám [...] możelz porádzić będziełci tego potrzebá: ábo też zgołá ná wykłádzie piłm nowego przymierza y wierze łwey przełtać. *CzechRozm* 180; Iuż fie áni opłátkámi Papiełkami báwić będziemy/ ále ná prawđziwym chlebie przełtániemy *CzechRozm* 268, 13, 43v, 45v, 52v, 54 (23); á więc ia przełtáne ná tych żywołciech łwiętych ktore mi łá opifáne wzakonie łtárem y nowem: á do Biblijey fie łamey zániechawłzy inych/ vdam. *SkarŻyw* A4v, 31; Ktorá rzecz/ áczbym mogł łzyroko wielá łwiádectw niewáłpliwych piłmu ł. pokázáć/ wźáкке ná trzech tylko przełtáne/ ktorymi fie prawđá ná iáłniá wyłtáwi. *CzechEp* 188, 34 *marg*, 39, 66, 139, 264 (9); *CzechEpPORz* *; Mogłoby fie ielzczę więcey ku tey rzecze przyczynić: ále kto ná tym nie przełtanie/ temu y co więcey próżno przydawáć. *NiemObr* 120, 34, 93, 132, 143; *OrzJan* 23.

przestać przy czym (1): wolę przy tákim wyrozumieniu tych łat Sáulowych/ przełtać [...] niżbym piłmu ł. omyłnołci y obłędlivołci przyczytáć miał. *CzechRozm* 140v.

Zwroty: »na łłowách [czyich] przestać« (1): ielłiłzbył ná łłowách mych przełtać niechłiał. Przypátrrze fie temu co nápiłá Epiphanius [...] przełtáć Márcionowi *CzechRozm* 31.

»na łłowie bożym przestać« (2): *CzechRozm* 162v; Wole w thym głupłtwie łwym/ z dobrze włpokoionym łumńienim/ ná łámym łłowie Bożym przełtać: niż ná tych wśzytkich Conciliách y Doktorách *CzechEp* 70.

Szeregi: »przestać a dosyc mieć« (1): Apołtołowye [...] zebráli ná krotce nyeyáká łumńę wyáry/ ná ktoreyby prołci łudźye przełtać/ á ku zbáwyenyu dołyc myeć mogli *KromRozm III* C3v.

»zezwoić i przestać« (1): Ná co/ ácz to wiem iż Zydowie/ iáko y ná infze rzeczy nie zezwołá/ wżákże mnie namniey o to nie idzie/ gdym tego ieft/ pewien iż wybráni y vmiłowáni od BOgá zezwołá/ y ná tym cále przeftáná *CzechRozm* 175v.

3. Zgodzić się, przystać na coś, opowiedzieć się za czymś; podporządkować się czemuś, zastosować się do czegoś; *accipere, audire PolAnt; acquiescere, convenire, ferre, requiescere, stare, subscribere Mącz; obedire, suscipere JanStat* [w tym: na kim (3), na czym (100)] (112) : *ComCrac* 16v; Czo sye vgodi doticze wtim navky wam nietrzeba fcherokiej abowyem czo pośfel przyymvye od stron na tim niechay przeftanie *LibLeg* 11/81, 11/81v, 82v, 158v; na tych sejmikoch ukazać im [braciej] tę konstytucyjá, która się tu stanie i będziem im persadować, aby na tym przestali, ukazując im też ty pożytki tego *Diar* 95, 43; *DiarDop* 113, 114; *OrzRozm* T; [Luter upominał:] przełożeni áby praw nieco vftąpili które máią ciężkie ná poddáne fwoie/ poddáni też áby vftąpili fwego vporu/ á przeftáli náty m co iednacze naydą z obu ftron. *BielKron* 203; Arcybiskup Kápuáński/ then rádził [kardynałom]/ áby niepozwaláli żadnego Artykułu Luterowego [...]/ natym wżytcy przeftáli *BielKron* 216v; [baszowie] náležli miedzy fobą trzy drogi z ktorych iedną wybrać mieli/ álbo głodem wymorzyć obleżeńce/ álbo Skánderbegá do końca fżukác/ á zavrzec go w gorách/ álbo trybut od niego wżiac/ á odiechác/ przeftáli wżytcy ná tribucie *BielKron* 251; ácz temu [koronacji Zygmunta Augusta] byli ná odpor niektorzy/ iż młode látá miał/ [...] wżakże pothym wżyfcy ná tym przeftáli. *BielKron* 421v, 131, 192v, 205v, 257, 366v (12); Ita mecum convenit, Ták fie ze mną zgodził/ ná tymefwá obádwa przeftála. *Mącz* 481c, 75c, 81c, 337d, 341c, 352d (9); *Prot* Ev; *GórnDworz* C6; *RejPos* 302; obieray fobie ze dwu iedno: ábo ná ták zacnym Syná mego małżeńftwie przeftań: ábo dla vtráty pánieńftwá [...] ná fłużbę boginiey Wefty [...] ná wieki oddána być małż. *SkarŻyw* 68; Ná mawiał go długo Arcybiskup [na przyjęcie godności biskupa] [...]. Ale on żadną miarą przeftać ná tym niechćiał/ mowiąc: Nieieftem godzien. *SkarŻyw* 171; gdy [Genseryk] pod Rzym przyfzedł/ vbłagány od S. Leona ná tym przeftał/ ifz ogniem y mieczem Rzymu płowác/ y krwie rozlewać y zelżywości płci bialey czynić niemiał. *SkarŻyw* 319, 30, 179, 183, 298, 309 (12); *ZapKościer* 1580/14; [kniaź moskiewski] pośłał do Olgerdá o vgode/ [...] poftępując nakładow wojennych nagrodę/ [...] y gránice z Litwą [...] ná ktorych Olgerd z rycerftwem fwoim przeftanie. *StryjKron* 421; *NiemObr* 25; *WerGość* 229; *BielSjem* 16; *GórnRozm* N; *ActReg* 127, 143; Compromissum – Przypufzczenie, fprawij ze dwu ftron, na rozśádek debrego [!] człowieka, pod przepádkiem ząkładu tego ktoribij na decrecie nieprzeftał. *Calep* 229b; *OrzJan* 26; *WujNT Act* 15 arg; iż káždy [burgrabia krakowski] [...] odiáchácby [...] do roku po dwánáście niedziel mógl: [...] záfádziwży mieyfće fwé fzláchćicem godnym/ ná którymby Stároftá przeftał. *SarnStat* 492, 465, 1073, 1114; *PowodPr* 47.

przestać na co (1): A nieprzyiaćiel pyłzny [...] Wyiezdzał częfto ná plac/ z fwoią gotowością. [nasz hetman] Láiąc z gniewem przeklinał/ tákie wywołánié/ Niechcąc áni go fłuchác/ áni przeftać ná nie. *ZawJeft* 12.

przestać na co a. na czym (1): Drudzy Ellektorowie wotowáli ná fame^{go} Frydrychá Sáłkie Kfiążę/ [...] Ná ofáték wżytcy przeftáli ná iego wotum iż Kárlá wybráli. *BielKron* 195.

przestać z kim (1): Ia czekam co vrádzicie Y ná co fie zezwolicie. Ná wżyftkim przeftáne s wámi *MWilkHist* C2.

Przysłowie: ták nálzy przodkowie mówili: Iákié gdzie obyczáie przyśzedłzy záltániefz/ Ná tákich/ pánie gościu/ y ty tám przeštániefz. *PudłFr* 4.

Fraza: »[miedzy kim (pl)] rzecz przestanie« = *kto się zgodzi* (1): a ktori livdzy bedziecie tam miecz przy sobie [...] ktorzi wiedzą o tich zyemiach dobrze znałszy rękj ymiona tich biście popyśfaly y tich tesch ktore krol polsky na te granycze wiślye y na czym miedzi wamy ta rzecz przestanie abiscie o wśitkym tim domnie [...] daly znac *LibLeg* 11/21v.

Zwroty: »przestać na radzie (a. poradzie) [czyjej], na żądaniu [czyim]« [szyk zmienny] (9:1): *Diar* 43; *BielKom* E6v; Ionátas wyprawił kniemu pośły śtanowiąc z nim pokoy/ á iżby wrocił więźnie. Co on przyjął y przeštał ná żądaniu iego [fecit iuxta verba eius] *BibRadz* 1.*Mach* 9/71; Non requiescere consilio cuiuspiam, Nie chcieć przeštát ná cziey rádzie. *Mącz* 342a; *RejAp* 44; Abowiem ieślibyś też nye przeštał ná tey świętey rádzye iego/ ostrzegayże śie pilnie onego łrogiego dekretu iego *RejPos* 181v; *CzechRozm* 254; *SkarŻyw* 570 [2 r.]; *SkarKazSej* 695a.

»przestać na słowach [czyich]« (1): Ale Iozyałz [...] nieprzeštał ná słowach Nechá [*non audivit verbis Necho*] ktore wyśły z vřt Bożych: A ták przyciągnąwśy/ zwiodł z nim bitwę *BibRadz* 2.*Par* 35/22.

»przestać na [czyim] zdaniu« [szyk zmienny] (2): IEdnégo chćieć/ y niechćieć/ to śpółeczność práwa/ Gdzie śię myśli niezgodzą/ tám przyjaźń dźiuráwa. Iż tedy ná mym zdaniu ty przeštát nieraczyśz/ Przeštánę ia ná twoim: owa śię obaczyśz. *KochFr* 75.

Szereg: »przestać i przyjąć« (1): tedy my [...] tákíey śukceśśiiey [...] ođśtępuiemy: y ktemuśmy obá Narody przywiedli/ iż ná tym z obu śtron przeštáli/ y od nas wdźiecznie to przyśli. *SarnStat* 1012.

Przen (2) :

Zwrot: »na radzie [czyjej] przestać« (2): Abowiem człowiek mądry nie ma czekać tego áby go fráfunk opuścił/ bo śie s tym trudno rozmowić/ áby ná czyiej rádzie przeštał/ gdyż to ieśt bezrozumny pan. *RejZwierc* 150v, 63.

a. *O poglądach, opiniach, naukach (dotyczących głównie zasad wiary, Kościoła): uznać za właściwe, prawdziwe, opowiedzieć się, posłuchać* (29) : *LibLeg* 11/20; *KromRozm III* O5; *LubPs* T; muśiśz ná nas Pápiśtách [tj. *naszych poglądach*] przeštát: chćeśzli mieć vrzędnégo Króla w Polśce/ miéyże vrzędnégo Káplaná/ od Piotrá Rzymśkiego do Polśki pośłánego *OrzQuin* X2v; Iednák ia [...] wolę z Páwłem/ y z innymi wiernymi ná tym [tj. *Chrystusie, prawdziwym człowieku*] przeštát: ktory wśędy ma zá łobą świádectwo z piśmá ś. *CzechRozm* 59v; iż śa niektorzy/ ktorzy w tę rzecz głębiey wgládiają/ y ná tym śámym przeštát niechcą/ áby Iezus miał być śynem Dawidowym *CzechRozm* 154v, 144v, 244; Iáko o pochodzeniu Duchá Ś. y od śyná Grekom śię dośyć śtáło/ [...] ták iż na tym przeštáli/ y toż wyznáwiając roziecháli śię. *SkarJedn* 275; to ná czym wietśza część oycow przeštánie/ wedle zwyczáiu moich przodkow/ [...] bronić tego obiecuię. *SkarJedn* 289, A*, 176, 277, 336; Piotr napierwśy był káznodzieiá Pogáńśtwá [...] y ziáwienie/ y náukę od Bogá miał/ ná ktorey kościoł wśyćiek przeštał *SkarŻyw* 600, 26, 320, 536; *CzechEp* 34; *KochFr* 46; *WujNT Act* 11 arg; Senat Zydwólki przeciw Apośtołom zaiátrzony/ przeštał iednák ná tey wymowce ich: y trzeba Bogu więcey łogłowác niż łudźiom *PowodPr* 85.

przestać przeciw komu z czym (1): A ták ia iáko tu w tey mierze wolę przeciw Wátáblowi z piśmem przeštát/ to ieft/ iż Nátán nie Vryałzow był fyn/ ále Dawidow. *CzechRozm* 150v.

przestać na co (1): Epipháníusz onym ktore zwodził/ z piśmá świętego/ o prawym tegołz ciáła zmartwywłtaniu wywod vczynił. ná ktory wnetze [...] przeštáli. *SkarŻyw* 453.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *CzechRozm* 150v cf *przestać przeciw komu z czym*.

Zwroty: »przestać na radzie [czyjej]« [szyk zmienny] (2): *KrowObr* 230v; Kornelius gdy vřzał Piotrá s. [...] vpadł przed nogi iego/ á náwřzem przeštał ná rádzye á ná náuce iego. *RejPos* 284.

»przestać na zdaniu« [w tym: *czyim* (2)] [szyk zmienny] (3): *RejRozpr* F4v; Nye będyeysz náłładował zgráye/ [...] á ná łádye nyepreštányeysz ná zdányu wyela ludzi/ iżebyś od prawdy odstąpić myał. *KromRozm II* q2v; Y zebrałły fy w Fráncyey nyektorzy/ drudzy w Grecyey/ drudzy w Ponćye/ drudzy w Pálestynye/ zgodnye wřsyłtcy przeštáli ná zdányu papyełkim. *KromRozm III* P7.

4. *Ograniczyć się do czegoś, skończyć się na czymś, nie czynić więcej ponad coś* [na kim, na czym] (8): Bo nye dofyć było iż onych fyedmi połpołstwo obráło [...]. A przeštáłož ná tym? Nye *KromRozm III* I6v; *SienLek* 195; *RejPosRozpr* c3v; y Gołpodarz może ná tym przeštát/ że mu [robotnikowi] da od łtuki grofzy Cztérdzieści. *Strum* D4v.

Bezpodmiotowo (3): *LibLeg* 11/82v; Utinam meo capite solum decernerem, Boże day to aby yedno tylko o moye gárdło łzło. Aby tylko ná mnie przeštáło. *Mqcz* 37c; Ale co fie tycze Iurifidiciéy Królewkiéy, Duchownéy, Woiewodzéy, etc. tedy tu iedno námięniwřzy rzeczy potrzebnieyřzé, musi ná tym przeštát *SarnStat* 1262.

Zwrot: »na male przestać« (1): Czo mozecie naymnieyschá svmmą odkvpycz odkvpvyczie. wřchakze yellybi na malie nyemogło przeštacz tedj wam dawami mocz połtępowania do svmmi czterech thiffyeczzi zlotich *LibLeg* 11/82v.

a. *Ograniczyć się do jakiegoś miejsca* (1): [Krzyżowcy] w niewolą profty lud bráli/ á robili mury/ przekopy iáko dobytkiem. A s they przyczyny ie z zamkow y z miałt wyrzuciłá fláchtá/ áby ná łamym Málborku przeštáli. *BielKron* 391v.

5. *Wybrać coś, woleć* (4):

przestać na kim, na czym (3): Zá iego [papieża Eugeniusza] czáfu był łwar o wybieranie Papieżá/ ábowim drudzy chcieli mieć Zezyná/ ále wiedząc tego być dobrego żywotá y łprawy dobrej/ przeštáli ná nim *BielKron* 170v. Cf *Zwrot*.

przestać przy czym (1): mam thę nádzieię [...]/ iż [te panie] będą woleć przy prawdzie przeštát/ chociaż im nieco w brew bije/ niż to przyjmowác/ co im w.m. (chcąc fie przylubić) chytrze dáiełz. *GórnDworz* X5.

Zwrot: »na jednym przestać« (2): mnieli napirwey? czy żonę? czyli dzyeći chcełz zábić? [...] Iuż ná iednym przeštał *BielKron* 110; nie może to inák być/ ná iednym przeštát musiłz/ álbo gárdząc Papieżem/ y Królem Połłkim gárdzić: álbo wielbiác Króla Połłkiégo/ y Papieżá Rzymłkiégo przy nim wielbić *OrzQuin* K2v.

6. *Zaufać, uwierzyć komuś, zdać się na kogoś* [na kim, na czym] (11): Prožno fie łpanem [tj. Bogiem] wpoczet wdać Snac liepey na łalcze przeštát. *RejKup* n4; *OrzList* d2; [król] potym w rynek wyiechał ná flepey ofłicy/ powiádał przed połpołstwem/ yż óciec niebiełki nań wřzytkie grzechy ich

włożył/ przetoście iuż wżytcy prożni á czyści od wżytkich grzechow/ á nátym iuż przeftanie com powiadał/ yż ná wielkę noc będziecie od oblężenia wolni/ tho iefth od grzechow. *BielKron* 215; Sequi fide alicuius, Przeftać ná czym przirzeczeniu. *Mqcz* 126a; *CzechRozm* 209v; Ná którym Ieżuście Chriřtuście/ Boże day to/ áby *X<iqdz>K<anonik>* cále y fzczerze we wżykim [!] przeftać mógł/ y prze zeń do Bogá iedyneho przyść/ opuściwży w tey mierze ludzi pomárle y infze Antichryřtówkie guřlá *CzechEp* 106.

Zwrot: »przestać na słowie(ch) [czyich]« (4): Lieć on [Adam] krotko wfwey wierze trwał A wniei fyę s ćartem pobratał. Vwierziwży bialey głowie Wneth przeftał na jego řlowie. *RejKup* p5; przyćiągnęli do źiemie Iudřkiej pořlawży w przod ku Iudařzowi [...] pořly z łágodnemi ále zdradliwemi pořelřtwy Ale oni nieprzeftáli ná řłowiech ich/ widząc iz ku nim zwielkiemi woyřki przyćiągnęli. *BibRadz* 1.*Mach* 7/11; *RejAp* 16; *BudBib* 1.*Mach* 7/11.

Szereg: »spuścić się i przestać« (1): Tedyć y w tym/ namniefy řie tego obáwáć niebęďdzie potrzebá/ [...] gdy řie cále ná łářkę Bożá/ w Chriřtuřie Ieżuřie okázaná/ řpuściřz: y cále teź ná řprawiedliwořci Chriřtuřowej przeftanieřz. *CzechRozm* 209v.

7. *Być z kimś, obcować, mieszkáć, żyć z kimś* (wznacz. impf) [w tym: z kim (9)] (11) : Pokolenie Izáchár [...] Z Deborá y z Bárákiem [...] ná wřzem przy nich [walczących] zořtáli/ [...] A wřzákoź narod Ruben ten nie chciał przeftáć z nimi *LubPs* hh; Radbych tu káźde^{go} z W.M. řlyřzał zdánie/ [...] dla ktorych przyczyn z iednemi ludźmi rádniefy/ niź z drugimi przeftáćby wołáł. *GórńDworz* C6v; áćz ty pořług moich Niepotrzebuiefz: iednář wiernych twoich Trzymáć fyę będę/ y czáły wiecznymi Przeftáne z nimi. *KochPs* 20; Boże řie żáł ná nářze głupie chřeřciány/ Iz wołá oto przeftáć z niecnymi Pogány/ A niźli z řobá mieřzkáć/ w chřeřciányřkiej zgodzie *BielSen* 15; powiádam to wřzędy o tobie/ Zeř mię iřcie zniewolił niepomáłu řobie Cnotá/ y wkłáďnořciá [...]. Ia áćz fyę chudo czuię/ rychłéy tám przeftáne/ Gďdzie więćey cnoty/ niźli pieniędzy zářtáne *PudłFr* 53.

W przen (1) : Niechći fyę/ miłá/ wřżyřtko dobre wodźi/ Z kimkolwiek przeftáć twoie řerce godźi *KochPieř* 17.

a. *Zostać przy kimś, nie opuścić* (2) : MYřłęć ia řobie nie raz o Philozophijéy/ MYřłę téź řobie nie raz o řwoiéy Zofiiéy: [...] Przyďdzie mi iuż podobno przeftáć z řwá Zofiiá/ Dla dzieći/ które niechcá z tą Philozophijá Mieć řprawę *PudłFr* 44; *CiekPotr* 6.

b. *O wspólnocie pogłqďów religijnych: przystáć, przyłáczyc się do kogoř* (3) : A ták wołę z máłym pocřtem niektorych przeftáć co ták trzymáię/ iz Mátheuř narod Iozeffow [...] opiřuię *CzechRozm* 150; piřzá Kroniki Ruřkie/ iřz Włóďzimierz/ pořly řwoie rozřylał po řwiećie: áby mu tę wiáre obráli/ ktoraby řię im nalepiey podobáłá. Ktorzy [...] gdy tylo ná řtroie zwierzchowne y máłowánia Kořćiołow y obrázow pářzáli/ á v Grekow řwietnieyřze y ozdobnieyřze widzieli/ z Greki przeftáć wołeli. *SkarJedn* 227.

przestać na kim (1): *BudBib* Is 2/6 cf *W przen*.

W przen (1) : Bo ořtáwiłęř lud twoy/ [...] bo řię nápełnili (báłwochwáľřtwá [...]) á náukámi cudzemi zábáwili řię. (marg) wł: A ná dziećioch cudzych przeftaná [in filiis alienis sufficientes fuerunt]. (–) *BudBib* Is 2/6.

8. *Pozostać, ostać się gdzieř; zamieszkáć, osiáć gdzieř* (5) :

przestać z czym (1): *RejPos* 332v *cf W przen.*

przestać gdzie (4): dla czego Gállenus puścił Cefárstwo/ á łam ná Medyolanie przełtał *BielKron* 152v, 18, 153; *OrzQuin* G4v *marg.*

W przen (1) : Chocia tu widziłz iż wierni y niewierni chodzą [...] połpołu s tymi łtrąconemi łprzećiwniki łwemi [*tj. diablami*] ále iuż wierni ząwždy łą pod krołęstwem Páńłkim/ á wopiece iego. A niewierni nędznikowie iuż mułzą przełtác s tą nędzną przekłęthą zyemią *RejPos* 332v.

9. *Sięgnąć, dosięgnąć gdzieś, rozciągnąć się; pertinere Cn (7) :* A iefli by téż byłá Grobla łzóroka/ ták/ żeby iedno drzewo nie mogło przełtác wedle potrzeby/ Tedy może kónłcmi dwoie łtołować *Strum* Gv, L2v.

[*przestać od czego do czego:* Vdziáłł theż drąg iny/ kthoryby przez połrzodek forłtow od węglá aż do węglá przełtał *Leop Ex* 36/33 (*Linde*); Miey [...] powrozy álbo obierzwie [*sieci*] coby przełtály od iedney ołęki do drugiej *Cresc* 1571 626.]

przestać przez co (1): ná kthóréry [*krokiewce*] ma być Błeyczyk ołowiány ná cienkim łznurku álbo ná łtrunie ząwiefzóny/ Ná ták długim/ coby przełtał przez Synwagę. *Strum* B2; [Miey ná to łiec ták długą/ ktoraby przez włzytkę rzekę przełtálá *Cresc* 1571 626].

Przen [dokąd] (4) : ábowim głowá Lwowa/ woz Słoneczny/ y miecz ołtry/ ty rzeczy zńámionuią iże ten ktory łie łńiey ma národzić przełtanie aż do włchodu Słóńcá [*pertinget usque ad orientem*]/ skąd słońce pochodzi *HistAl* A5.

Zwrot: »do nieba przestać« (3): O pánie/ dobroć twoiá do niebá przełtálá/ Prawdá obłókwów łięga *KochPs* 51; Abowiém twoiá dobroć do niebá przełtálá/ A prawdá nád obłoki głowę wkazálá. *KochPs* 84, 166.

10. *Odejść, odstąpić od kogoś; opuścić, porzucić, wyrzec się [w tym: kogo (14)] (15) :* Item powyada yłz pred rokyem kłeyey vnyey bila prołfachcz abi yey radą dala yłch bi yey yezyerłky nyemogł przełtacz *LibMal* 1549/149.

Zwrot: »do gardła nie przestać« = *nie wyrzec się nawet za cenę życia (1):* yełth gi vpomynall abi czudzey malzonki zanyechal włhakze on na tho vpomynanye nycz nyedbayacz przed łzią łńya myáłchkall a kthemv movill ya yey do Gardła nyeprełtaną *LibMal* 1554/193.

a. *Zostawić w spokoju, przestać prześladować (10) :* Niegdy płł dworłcy wiełnego/ Gonili iáko głupiego: A on im wıęcey wćiekał/ Tym go żadny przełtác niechćiał. *BierEz* O4, I4v; A ty mie przet łię frałuiies A prawie mi głowę płuiies. Iuż mie przełtan mam czy dołyc *RejKup* f4v; Si porro esse odiosi pergitis, Iefli mie nie chcecie przełtác/ álbo yełli mie nie przełtaniecie trapić álbo nágábác. *Mqcz* 260a; [Sam [= *tutaj*] za łaską bożą ledwie nie wszytki [*Zygmunta Augusta*] rzeczy *satis tranquillae esse apparent*, aleć nas [*tj. króla*] przećię panowie łitewscy przestać nie chćą. *ListyPol* II 1548/31].

przestać czym (1): A żać [*Pawle*] było mało natym. Czós mię dręćził gdys tu miełkał A yełcze zes mię nieprełtał Swą nauką *RejKup* ł7.

przestać w czym (1): A oná [...] modłę czynic y połćić poczęłá: prołzac Páná Bogá áby ią od Czártá włpokoil. ták długo połzcząc y nic nie iedząc/ alż onego czártá łtárłá/ łfz iey w onym gábaniu przełtał *SkarŻyw* 226.

a. *O walce, najeździe zbrojnym: zrezygnować, wycofać się (4)* : A gdy go [Dawida] w koło obłąpili [Saul i Zyjej]/ przyłzli połowie do krola aby sie co rychley wrocił/ bo Filiſtynowie wciągnęli wielką mocą w ziemię iego. Y wrocił sie Saul przeſtawłzy Dawidą przeciw Filiſtyńſkim. *BielKron* 66v; Poſłał Władziſław Krol Polski do brata Swidrygała do Prus/ aby Pruſow przełthał/ a do niego sie nąwrocił *BielKron* 383, 104.

W przeni [czego] (1) : (nagł) Kłieſtwo Pruſkie/ y Olbricht Kłiążę. (–) O Tę sie Kokolſ częſto/ Iáſtrząbi drapáli/ A iáko Orzeł przypadł/ ták iey wnet przełtáli. *RejZwierz* 108v.

b. *O Bogu (2)* : Przypomniź mu mękę moie Yż ia przytem kazdem ſtoie Kto ku mnie ma prawe fercze Yſcie go też przełtać niechcżę *RejKup* o4v.

W przeni (1) : iedno przed sie trwaycie w wiernołci ſwoiey/ a was nigdy nieprzełtanie prąwica moiá *RejPs* 204.

c. *O wiernych wobec Boga (1)* : ále ty záchoway rękę ſwą ná człowieká prąwice ſwoiey [...] á my iuż nigdy nieprzełtaniemy ciebie *RejPs* 120v.

11. *Stać się, być; bezpodmiotowo (1)* : [Romualdus] ſam ſię do Węgier ná ſzczepienie wiary [...] wezbrał [...]: ále ná gránicy Węgierſkiey będąc/ ták záchorzał/ iſz ſię wroćić muſiał. y widział iſz wolej Bożey niebyło/ y mowił: Wiele ſwiętych prągnęli być męczeńnikami/ ále z iednác tego ſobie v Pána Boga nie mogli/ y iuż przełtać ták muſi iáko zámierzył komu Pan Bog *SkarŻyw* 574.

Synonimy: **1.** poniechać, porzucić, przeniechać, zaniechać; **2.** zezwolić; **3.** zezwolić, zgodzić się; **5.** woleć, wybrać; **6.** spuścić się, uwierzyć; **7.** być, mieszkać, obcować, przebywać, żyć; **8.** osiedlić się, osieść, zamieszkać; **9.** dosiąć, dosięgnąć, sięgnąć; **10.** odejść, odstąpić, opuścić, porzucić.

Formacje współrdzenne cf 1. STAĆ.

Cf **PRZESTAŁY, PRZESTANIE**

LWil